

Ingen Sole Mio i italienske fengsler

27. juli ble **en innsatt funnet død** i cellen sin på solfylte Siracusa, et populært turistmål på Sicilia. Han var den 39. fangen i **italienske fengsler** som tok sitt eget liv i år. En uke tidligere hadde han også forsøkt å gjøre det slutt. Denne dagen var det ingen som kunne stoppe ham.

■ IRENE PERONI (tekst) FRANCESCO COCCO/CONTRASTO (foto)

HVILER: En fange i isolasjonscelle i San Vittore-fengslet, Milano.

Fengsler i Italia er de mest overfylte ikke bare i EU, men blant samtlige av de 47 medlemmene i Europarådet, påstår Antigone, en italiensk interesseforening for innsatte. Det er i dag over 69 000 innsatte, mens fengselssystemet i utgangspunktet er laget for 44 000 mennesker.

Trangt om plassen. Dette resulterer i levevilkår som Europarådet ikke nøler med å karakterisere som «inhumane og nedverdiggende». I 2009 vedtok Europarådets komité mot tortur (CPT) at Italia skulle betale erstatning til Izet Sulejmanovic, en bosnisk borger som italienske myndigheter i fem måneder hadde holdt i en celle på bare 16 m² sammen med 5 andre innsatte. Hans tilfelle er ikke enestående.

Innsatte må stå opp etter tur for å komme ut av køyesengene. Plassmangel i cellene er så graverende at de fleste må tilbringe størstedelen av tiden - så mye som 20 timer daglig - liggende på senga. Det finnes nesten ikke aktiviteter for dem, selv om de etter loven skal ha mulighet til å studere, drive idrett etc. Rådgivningen er definitivt utilstrekkelig; hver fange mottar månedlig i gjennomsnitt syv minutter rådgivning fra en psykolog, hevder en frivillig hjelpeorganisasjon.

Konservativt lovverk. I 2001 var det fortsatt bare 43 500 innsatte i Italia. Så hvor kommer alle de nye kriminelle fra?

- Den sittende regjeringen har vedtatt en rekke lover som prioriterer soning fremfor rehabilitering, forklarer Eugenio Sarno, som leder en av fengselsbetjentenes fagforeninger, Uil P.A. Penitenziari. De nye lovene slår spesielt hardt ned på illegale innvandrere og alle narkotikarelaterte forbrytelser.

- I Italia er det for mange lover som foreskriver fengselsopphold, og vi glemmer ofte at det finnes alternative straffemetoder til fengsel. Ruspisbrukere burde for eksempel bli ansett som syke i stedet for som fanger. Jeg tror det er

på tide å tenke på alternative sanksjoner som kan være nyttige for samfunnet, sier Sarno.

Middelaldersk. De fleste som havner i fengsel nå for tiden tilhører de mest marginaliserte gruppene i samfunnet.

Ca 30 prosent er dømt for narkotikarelaterte forbrytelser. Andelen innvandrere er også økende. Utlendinger representerer ca 47 prosent av fangene. Noen av dem føler seg fullstendig isolerte fordi de ikke kan språket.

Om sommeren blir forholdene enda mer akutte. I enkelte institusjoner er vannet rasjonert, iblant tilgjengelig så lite som 3 timer om dagen, noe som gjør det vanskelig for de innsatte å dusje. I den stekende sommervarmen føler mange seg helt uten håp og uten fremtid i de overfylte, trykkende cellene.

I Poggioreale-fengslet i Napoli, bygget for 1347 personer, men som i dag rommer 2710, legger innsatte våte håndklær på vinduene for å beskytte seg for sola.

– I stedet for å bygge moderne fengsler for et stadig økende antall innsatte, satser den italienske staten seg på eldgamle bygninger. Bare 10 prosent av italienske fengsler er bygd etter 1900. Utrolig nok daterer 20 prosent seg helt tilbake til før 1400-tallet, de ble altså bygd i middelalderen, sier Sarno.

Selv mord. Siden 1960 har antall selvmord i italienske fengsler blitt seksdoblet, hevder en annen italiensk interesseorganisasjon, Ristretti orizzonti.

– Hovedårsaken til selvmordene er at mennesker ikke lenger ser noe håp om et bedre liv. Og på grunn av disse uutholdelige forholdene i fengslet, blir lidelsen så stor at noen kan tenke at de heller vil dø enn å fortsette å leve slik i flere år fremover, sier Francesco Morelli, talsmann for organisasjonen.

Ikke overraskende er også fengselsbetjentene, som må være medlemmer i en spesiell politienhet, enormt opprørte. Selvmordsraten blant betjentene er åtte ganger høyere enn blant de resterende politistyrkene i Italia. De blir ofte sjikanert eller spyttet på, eller til og med fysisk skadet. Så langt i år har over 120 betjenter blitt innlagt på sykehus etter å ha blitt angrepet av innsatte.

Ekstrem arbeidssituasjon. Fengselsbetjentene kan ikke streike. Det er forbudt ved lov på grunn av deres rolle i samfunnet. De skal arbeide seks-timer skift seks dager i uka, men i virkeligheten jobber de åtte-timers skift (og ifølge Sarno noen ganger til og med 10-12 timer) på

grunn av permanent underbemanning. Over-tidsjobb blir ikke kompensert – det blir bare sett på som en del av plikten deres.

– Lange arbeidsdager vil ikke være tilstrekkelig til å utvikle selvmordstanker, men et ekstremt nedverdiggende arbeidsmiljø kan definitivt være det, ifølge Morelli.

– Gjennom jobben er betjentene daglig i kontakt med lidelse og vold, fordi slåsskamper, selvskading og aggresjon er vanlig i fengslene disse dager. Konfrontert med disse ekstreme situasjonene dag ut og dag inn, blir du immun mot selvskading, og dette gjør det lettere å skade deg selv, forklarer han.

En på 600. På papiret er det ca 37 000 fengselsbetjenter i Italia. Mange av dem er delegert til kontorer og en rekke oppgaver som holder dem unna innsatte, eller borte fra fenslene. Blant de resterende er 1/3 permanent sykemeldte, hovedsakelig på grunn av stress og psykologiske problemer.

– Forestill deg at på nattskiftene er det bare rundt 1460 betjenter som passer på 69 000 innsatte. Dette betyr at i ekstreme tilfeller, som i Poggioreale-fengslet i Napoli, kan det være en eneste betjent som passer på så mange som 600 menn. Jeg har sagt det mange ganger: hvis de innsatte bestemte seg for det, ville det være masserømninger fra mange institusjoner, sier Sarno.

Imponerende jobb. Dagens situasjon står i sterk motsetning til artikkel 27 i den italienske grunnloven, som sier at oppholdet i fengsel skal føre til rehabilitering.

– Fengsler blir inhumane, sier Sarno, fordi systemet ikke kan absorbere et antall innsatte som er dobbelt så høyt som det er laget for. Hvis et kjøkken i et fengsel er bygget for å lage mat til 200 personer, vil kvaliteten nødvendigvis lide fra det øyeblikk det skal lage mat for 400. Dette gjelder for alt annet og; fra vaskerommet til innkjøp av personlige gjenstander, helsesystemet etc.

Morelli, som understreker at hans organisasjon representerer de innsattes rettigheter, ikke fengselsbetjentenes, innser at etter forholdene gjør sistnevnte en ganske imponerende jobb.

– Jeg skal ikke nekte at at det i enkelte tilfeller forekommer ulovlig oppførsel blant fengselsbetjentene, men flertallet utfører i det store og det hele sin jobb på en verdig måte, gitt forholdene. Hvis en innsatt ber om noe vedkommende har krav på, vil de gjøre hva de kan for å skaffe det. ■■

LENGTER UT: Fange i isolasjonscella i San Vittore- fengslet, Milano, april 2004.

FOTBALL: Fanger i den andre vingen i San Vittore-fengslet, Milano.

BREVLESEREN: Fange leser brev i Opera fengsel, Milano.

FENGSELSKORRIDOR: Mannsavdelingen i Buoncammino fengsel, Cagliari.

■ Bare 10 prosent av italienske fengsler er bygd etter 1900. Utrolig nok daterer 20 prosent seg helt tilbake til før 1400-tallet.

Eugenio Sarno, leder i Uil P.A. Penitenziari

Frivillige

I Italia er det mellom 8–9 000 mennesker med forskjellige bakgrunner som velger å arbeide som frivillige i fengslet. De kompenseres for alle de tjenester som ikke blir gitt av systemet på grunn av manglende personell. Aktivitetene spenner fra undervisning, juridisk rådgivning og etablering av selvhjelpsgrupper til å følge innsatte på besøk hos slektninger når de har permisjon. Innsatsen deres oppveier den dramatiske mangelen på lærere, psykologer og sosialarbeidere.

– For en innsatt er det å ha noen å snakke med, selv om de ikke kan hjelpe vedkommende rent praktisk, kjempeviktig fra et menneskelig synspunkt, sier Elisabetta Laganà, en psykoterapeut som en leder for en nasjonal organisasjon som koordinerer frivillige («Conferenza nazionale volontariato giustizia»).

– Vi treffer innsatte som forteller at de ikke har møtt sin rådgiver på ett og et halvt år, sier han.

Fengselsbetjenter i Italia

Det er fem politienheter i Italia: statlig politi, Carabinieri (militærpoliti), finanspoliti, fengselspoliti og det nasjonale skogsoppsynet.

For tiden blir alle politimenn rekruttert fra det militære, dvs de er frivillige som har valgt å tre inn i militæret. De må ta en statseksamen, består denne, deretter settes det opp en venteliste.

De trenes på en av de ni spesielle skolene for fengselsbetjenter. De som beslutter å fortsette etter å ha utført ettårig tjeneste, trenes for ytterligere seks måneder innen en spesialisering, hvorefter de offisielt blir fengselsbetjenter.